

Pöördumine seoses Euroopa Liidu õigusloomega ja Eesti riigi huvide kaitsmisega selles protsessis

Lugupeetud Kaja Kallas!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja (edaspidi: Kaubanduskoda) viimaste aastate kogemus näitab, et õigusloomes on järjest suurem osakaal Euroopa Liidu (edaspidi: EL) õigusel. See paneb ka Eesti riigile senisest suurema vastutuse seista ELi tasandil toimuvatel õigusaktide ettepanekute läbirääkimistel võimalikult hästi Eesti riigi huvide eest. Kaubanduskoja viimase aja kogemus näitab, et huvigruppe kaasatakse Eesti seisukohtade kujundamisse, kuid pärast seisukohtade kinnitamist ei toimu enam üldreeglina info vahetamist riigi ja huvigruppide vahel ning seetõttu puudub avalikkusel, sealhulgas ettevõtlusorganisatsioonidel ülevaade, kui edukalt kaitsevad Eesti ametnikud ja poliitikud Eesti seisukohti ELis toimuvatel läbirääkimistel ning millised arengud protsessis toimuvad. Seda protsessi tuleb muuta oluliselt avatumaks ja kaasavamaks, et tagada muutustega võimalikult kiire kohanemine ning, et hiljem oleks võimalik ka hinnata, kas ja kes vastutab selle eest, et Eesti riigi seisukohad jäid läbirääkimiste käigus kaitsmata.

Järgnevalt selgitame lähemalt, kuidas näeme Eesti seisukohtade kujundamise ja nende kaitsmise protsessi, millised on meie hinnangul praeguse praktika kitsaskohad ning esitame ettepanekuid selle protsessi läbipaistvamaks ja kaasavamaks muutmiseks. Lisaks toome välja mitmeid küsimusi, millele ootame vastust.

I ELi algatuste osas Eesti seisukohtade kujundamine

1. Peame positiivseks, et viimaste aastate jooksul on ministeeriumid hakanud huvigruppidele üha rohkem küsima tagasisidet erinevate ELi õigusaktide ettepanekute kohta, et kasutada saadud tagasisidet Eesti riigi seisukohtade kujundamiseks. Näiteks eelmisel aastal kaasasid ministeeriumid Kaubanduskoda ligi 50 ELi ettepaneku osas. Küll näeme arenguruumi veel selles, kuidas ja mida ettevõtjatelt küsitakse, sest ka tagasiside saamiseks on see kriitilise tähtsusega.

2. Tänapäevase kaasamisprotsessi kitsaskohaks on peamiselt see, et ministeeriumid sageli ei selgita ELi algatuse sisu või teevad seda väga üldiselt. Meie kogemuse põhjal on tavaliseks praktikaks see, et huvigruppidele saadetakse mahukas Euroopa Komisjoni algatus koos kuupäevaga, mis ajaks ministeerium vastust ootab, kuid algatuse sisu,



motivatsiooni, eesmärke või tausta ei ole piisavalt lahti kirjutatud. Seega peavad huvigrupid läbi töötama mahuka ettepaneku, mis sageli on ka inglisekeelne, ning selle põhjal oma seisukohad ministeeriumile saatma. Selline kaasamispraktika täidab teavitamisfunktsiooni, kuid ei lihtsusta huvigruppide jaoks tagasiside andmist. Kuna ministeeriumi ametnikud töötavad Komisjoni ettepaneku läbi, siis oleks igati mõistlik, et ministeerium saadab huvigruppidele kokkuvõtte algatuse tekstist koos konkreetsete küsimustega, millele eelkõige vastust oodatakse. Selline praktika lihtsustaks huvigruppide jaoks tagasiside andmist ja aitaks lõppkokkuvõttes kujundada ka sisukamad Eesti riigi seisukohad ning neid paremini kaitsta ELi tasemel läbirääkimiste protsessis.

3. Positiivse poole pealt tõstame esile kaasamispraktikat, kus ministeerium korraldab veebiseminari, et tutvustada huvigruppidele ELi õigusakti ettepanekut, vastata esmastele küsimustele ja koguda huvigruppidele esmast tagasisidet. Sellise positiivse praktikaga on viimasel ajal silma paistnud näiteks Keskkonnaministeerium. Teeme ettepaneku muuta eelkirjeldatud praktika tavapäraseks vähemalt kõikide olulisemate ELi algatuste osas.

4. Heaks kaasamispraktikas peame ka seda, kui ministeerium saadab huvigruppidele ülevaatamiseks Eesti riigi seisukohtade esialgse versiooni. See annab huvigruppidele veelkord võimaluse anda täiendavat tagasisidet ja täpsustada seisukohti. Eelkirjeldatud praktika peab muutuma tavapärase kaasamise ja informeerimise osaks.

5. Üldreeglina on kõigile avalikult nähtav ja leitav, millised seisukohad kinnitas Vabariigi Valitsus konkreetse ELi algatuse osas. Samuti on läbipaistev ka sellele järgnev protsess, kus Euroopa Liidu asjade komisjon annab mandaadi Vabariigi Valitsuse seisukohtadele. Hea praktika oleks see, kui ministeeriumi esindaja annaks lõplikest Eesti riigi seisukohtadest teada ka vähemalt nendele huvigruppidele, kes saatsid ministeeriumile oma seisukohad vastava ELi algatuse kohta.

II Eesti seisukohtade kaitsmine ELi tasandil

6. Üldreeglina ei saa huvigrupid ministeeriumitelt mingit infot selle kohta, kuidas edenevad vastava algatuse osas läbirääkimised ELi tasandil. Muuhulgas jääb teadmata, kas ja kui tugevalt seisavad Eesti ametnikud ja poliitikud ametlikult kinnitatud Eesti riigi seisukohtade eest läbirääkimiste protsessis või miks loobutakse teatud seisukohtade kaitsmisest või miks ei võeta Eesti seisukohti arvesse ELi tasandil. Samuti ei jõua meieni reeglina info selle kohta, milliste temade üle läbirääkimistel keskendutakse või milliseid muudatusi plaanitakse teha võrreldes ettepaneku esialgse versiooniga ning milline on Eesti seisukoht nende muudatuste osas (kuidas see erineb algsest, teavitatud seisukohast).

7. Eeltoodud põhjustel oleme sageli olukorras, kus Eesti riigi seisukohad on olnud mõistlikud vähemalt ettevõtjate vaates, kuid ettepaneku lõplik versioon ei ole Eesti

seisukohtadega kooskõlas. Ühe sellise näitena saab tuua Eesti seisukohti direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb äriühingute kestlikkusaruandluse kohustust. Eesti seisukohtades rõhutati, et kestlikkusaruandluse standardite nõuded peaksid olema proportsionaalsed ega tohiks tekitada ettevõtetele asjatut halduskoormust, kuid reaalsuses kaasneb selle direktiiviga ettevõtjatele märkimisväärselt suur halduskoormus. Sellistes olukordades tekib küsimus, kas ja kui palju pingutas Eesti riik oma seisukohtade kaitsmiseks.

8. Pärast Eesti riigi seisukohtade kinnitamist jõuab meieni ministeeriumite kaudu väga harva täiendavat infot vastava algatuse kohta. Viimase aja positiivse näitena saame esile tõsta Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit, kes küsis täiendavat infot veebilehele taganemishupu lisamisega seotud kulude kohta. Positiivseid näiteid on olnud ka Keskkonnaministeeriumi poolt, näiteks tutvustati hiljuti tööstusheite direktiivi muutmise hetkesisu. Rahandusministeeriumiga on meil olnud hea koostöö näiteks ettevõtete tulumaksuga seotud algatuse osas. Sellised juhtumid on aga väga erandlikud.

9. Meie hinnangul on hädavajalik, et vastav ministeerium hoiaks teemaga seotud huvigruppe kursis läbirääkimiste käiguga. See aitab parandada protsessi läbipaistvust ning hoida huvigruppe plaanitavate muudatustega paremini kursis. Muu hulgas on see vajalik näiteks olukordades, kus Eestil on vaja oma seisukohtade kaitsmiseks uusi argumente või konkreetsemaid näiteid tuua või kui on vaja kompromisslahendust välja pakkuda. Ka selles osas tuleks julgemini kasutada huvigruppide abi. Lisaks on läbirääkimiste protsessis täiendav kaasamine vajalik selleks, et huvigrupid saaksid anda oma hinnangu, millise mõjuga võib olla läbirääkimiste käigus ettepanekusse lisatava muudatuse mõju Eestile. Hetkel ei ole meile näiteks teada, kas Eesti kujundab uue positsiooni, kui läbirääkimiste käigus muutub algatuse sisu ning keda ja kuidas uuest olukorrast ja seisukohast teavitatakse.

10. Huvigruppide kaasamine läbirääkimiste protsessi ei ole ametnike jaoks täiendav kohustus ja ajakulu, vaid pigem võimalus senisest veelgi efektiivsemalt kaitsta Eesti riigi positsioone. Samuti annab täiendav infovahetus ametnikele võimaluse selgitada huvigruppidele, miks plaanitakse läbirääkimiste käigus ettepanekusse mõni muudatus sisse viia või miks ei ole võimalik läbirääkimiste käigus kaitsta Eesti huvisid või miks neid ei võeta arvesse ELi tasandil.

11. Selleks, et saada paremat ülevaadet, kuidas toimub Eesti seisukohtade kaitsmine ELi tasandil, palume muu hulgas ka ministeeriumite vastuseid järgmistele küsimustele:

- Kui paljudel juhtudel kaasab ministeerium huvigruppe olukorras, kus Eesti riigi ametlik seisukoht on olemas ning ELi algatuse osas toimuvad läbirääkimised ELi tasandil? Kuidas üldreeglina toimub sellistel juhtudel kaasamine?
- Mis saab olukorras, kus ELi ettepaneku esialgne sisu muutub olulisel määral? Kas sellisel juhul kujundatakse muudatuse osas uus Eesti riigi ametlik positsioon?



EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

- Kas ja kuidas kaasatakse ja informeeritakse huvigruppe olukorras, kus ELi algatuse sisu on märgatavalt läbirääkimiste käigus muutunud ning vähemalt teatud ulatuses on vaja uuendada Eesti riigi seisukohti?
- Kuidas ministeerium teavitab huvigruppe ELi algatuse läbirääkimiste hetkeseisust ning plaanitavatest muudatustest võrreldes algatuse esialgse versiooniga? Kui tihti sellist teavitust huvigruppidele tehakse?
- Kas ja kuidas plaanivad ministeeriumid muuta Eesti seisukohtade kujundamise protsessi huvigruppide jaoks lihtsamaks?
- Milliseid samme plaanivad ministeeriumid astuda selleks, et muuta avatumaks Eesti seisukohtade kaitsmist ELi tasandil?

Kaubanduskoja soov on, et ELi õigusaktide ettepanekutega seotud Eesti seisukohtade kaitsmine ELi tasandil muutuks avatumaks, läbipaistvamaks ja kaasavamaks. Lisaks soovitame huvigruppide jaoks lihtsamaks teha Eesti seisukohtadesse panustamist. Loodame, et peate võimalikuks meie ettepanekuid edaspidi arvesse võtta. Oleme valmis kaasa mõtlema ka muude lahenduste osas, mis aitavad neid eesmäärke saavutada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Marko Udras marko.udras@koda.ee 6040070